

Et quanvis haec tabula inter se discrepant quoad fidem anum mundi, quo primus Prophetarum istorum, nempe Oseas, prophetae ceperit; tamen omnes in eo convenient, quod Prophete tam majores, quam minores intra spatium 500 annorum circiter, aut certe non ultra spatium 400 annorum fluerint.

Porrò scire expedit, quinam eorum ante, in aut post captivitatem Babyloniam vaticinati sint. Ante captivitatem prophetarum Oseas, Joel, Amos, Isaías, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum; Jeremias vero prophetauit paulo ante captivitatem Babyloniam, et durante ipsa hic captivitate, quae contigit sub Sedecia rege Iuda. Circa idem tempus prophetarum Habaecu, Sophonias, Baruch, Ezechiel. Unde colliges, quod Jeremias et Ezechiel eodem tempore vaticinati sint; Jeremias quidem in Iudea, Ezechiel in Babyloniam: idem erat utriusque Prophete argumentum, hoc solo discrimine, quod, quae, Jeremias clare et aperte Iudeis Jerosolymas; eadem Ezechiel in Babyloniam tecere per figuram et enigmata proposuerit; quod ideo fecisse creditur, quia nolli sua intonscore Babylonis, ne hi causam inde sumerent irridendi et vexandi Iudeos, sed voluit illa a solis popularibus suis intelligi, quibus ipsem omnia explicabat. Circa idem tempus in captivitate Babylonica clarececepit sub Nabuchodonosore Daniel, et Prophetam egit usque ad tempora Cyri. Post redditum Iudeorum ex captivitate Babylonica fluerunt Aggeus, Zacharias et Malachias.

Præterea, notandum, quod ex predictis Prophetis aliqui etiam ante eversionem regni Israel (hoc est, antequam decim tribus ad Assyrios abducerentur) vaticinati sint. Nam Oseas, Amos, Isaías et Michæas non tantum de regno Iuda, sed etiam de regno Israel, ejusque interitu prophetarunt; ceteri ex predictis Prophetis ferme unicè regnum Iudei respiciunt. Voluit nimur Deus tot Prophetas intra spatium 500 annorum (vel certe non ultra spatium 400 annorum) ad regnum Israel de Iuda mittere, ut lapsos in abominatione sceleris, presertim idolatriæ de imminente pena premoneret, et ad uitam religionem ac Deum patrum suorum revocaret.

Denique ad partem alteram presentis questionis dico Prophetas ex ordine temporis prophetatæ quo in nostris Bibliis ponuntur, nisi quod quatuor majores Prophetæ cum Baruch præponantur Prophetis minoribus, etiam si non hos omnes tempore processerint. Nam teste Cornelio à Lap. (1) (cui hæc in re etiam ceteri scriptoristæ ferme in omnibus consentiunt) primus secundum seriem temporis, quo vaticinati sunt, fuit Propheta Oseas; secundus Joel; tertius Amos; quartus Isaías; quintus Abdias; sextus Jonas; septimus Michæas; octavus Nahum; nonus Habacuc; decimus Sophonias; undecimus Jeremias; duodecimus Baruch; tredecimus Ezechiel; quatuordecimus Daniel; quintusdecimus Aggeus; sextusdecimus Zacharias; septimusdecimus Malachias.

(1) In Prophetas Proemio, quest. 4.

Hæc de prophetis et Prophetis generatim sumptis (maxime in ordine ad scopum nostrum contra incredulos) adnotatæ sufficiat. Plures adhuc Canones seu regulæ, que ad intelligentes propheticos S. Scripturae libros apprime servint, eruditissime recenti Salmeron (1), Cornelius à Lap. (2) Calmet (3), aliisque.

SECTIO II.

DE PROPHETIS MAJORIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Isaïa.

Isaías secundum etymon nominis sui, Jeschahah, *Salus Domini*, in vaticiniis suis regnum Israëlis, precipiū tamen regnum Judee spectat, quam historiam licet respiciat, permagnâ tamen curâ circa vocacionem gentium, et Iesu Christi adventum, prædicationem, passionem, mortem, regnūque versatur. Porrò hic Propheta fuit vir per omnia magnus, puta primò splendore generis, utpote regia stirpe ortus (4). Secundo vite sanctitatis; ut patet ex ejus scriptis, et ex communione Ecclesiæ sensu, in quâ pridem receptissimum fuit, huic Prophete titulum sancti attribuere (5). Tertiò, eloquentia, quâ ut actions et è regia stirpe, et regi educatus, plurimum valuit. Unde à S. Chrysostomo (6) merito *Propheta vocalissimus et magniloquissimus* vocatur: à Grotio vero *Demostenes*; à Mörmo Tullio Cicero; à Heidegger fulgoranti Pericli comparatur; immo Gaspar Sanctius neminem illi vel orationem vel poemam, vel historicum conferendum putat, utpote quos omnes eloquentia stylque sublimi longo post se intervallo relinquunt, nobilitatem generis sui ipsi dictione praे se ferens. Scriptis autem Librum summum hebreicæ, quem 70 Interpretes in lingua graecam, S. Hieronymus in latinam transtulerunt; quavis hodi translatio greca ab hebreico et latino textu hinc inde dispergit. Quartò, constantia in adversis, et gloriose martyrio. Nam serra lignæ ab impio rego Manasse dissecutum fuisse, quod regem et principes acris increpat, communis est Hebreorum traditio, inquit Tertullianus, Hieronymus, Basilius, Haymo et alii. De magnificè ejus sepultura et egregiis miraculis multa referunt Epiphanius et Dorotheus.

57. Queres 1: « Quid de vaticiniis Isa. 7, 14, etc.: Ecce virgo concipiet et pariet filium, etc., exposi-

(1) Prolegom. in S. Scripturam, proleg. X, canon. 53, usque ad Canon. 48.

(2) Vide in fronte Commentarii hujus auctoris in Prophetas majores, Proemium et Canones, qui facit prædictum intelligendis Prophetis; item Proemium et Canones, in 12 Prophetas minores.

(3) Prefat. General. in Prophetas.

(4) Isaías fuit nepos Amasia regis Iuda, ex fratre, patruelis et soeror Manassæ, ut teste Hieronymus in cap. 20. Ita Hebrei tradunt.

(5) In Martyrologio Romano annuatorie die sextæ juli memoria S. Prophete Isaías, coliturque is tam in Ecclesiæ graeca, quam latini; quemadmodum in Actis sanctorum à Bollandistis conscriptis, tom. 2 mensis juli, pag. 250 et 251, fuisse demonstratur.

(6) Homil. 8 in Genes. et Homil. 40 in ad Cor.

PARS VI. SECT. II. DE PROPHETIS MAJORIBUS.

tione, quam auctor impii libri *Horus* dicti excogitavit, sentiendum sit? » Antequam respondeam, aliquas annotationes præmittere oportet. Primo notandum, quod memorari libri auctor, qui sub assumpto *Horus* nomine latere voluit, in detestando opere suo inani logiacitate ostendere conetur, libros propheticos S. Scripturae nil aliud continere, quam hieroglyphica veterum Egyptiorum et Orientalium malè intellecta. Atque hæc videtur esse una (1) extraktionis, cur idem auctor sibi adoptaverit fictitium nomen Horus. Sieut enim seculo V, quidam grammaticus *Horus*, Apollo appellatus fragmenta veterum Egyptiacorum hieroglyphicorum greco sermone explicavit (2); ita recentor ille notare stetit *Horus* prophetias in sacris Litteris contentas, que ipsius opinione eandem cum hieroglyphicis veterum Egyptiorum et Orientalium originem habent, ad horum normam expondere adulaborat (3). Secundo notandum, quod idem auctor illud Isaia vaticinum: *Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel.... Quia antequam sciat puer reprehore malum et eligere bonum, derelinquet terra quam tu detestaris a facie diuorum regum surorum, in memoriato libro suo (4) sequentibus verbis (qua ex germanico in latum translatis, lectori ob oculos ponimus) exponat: « En denuo afflusi fit ad juvenem Horum. Notum est, quod celestis Virgo, juxta opinionem Egyptiorum fuerit Isis, mater Horæ. Ea hunc singulis annis pariebat, quando sol ex signo coelesti Virginis ad libram transibat. Quamdiu autem sol in his canibus regibus coeli, puta in leone et virginem moratur, tandem Isis Horum gestabat in utero, et omnis regio, exundante Nilo, tegebatur, hoc est, a gemino illo coelesti signo quadam modo deserta erat. » At Propheta (nimis Isaías) ipsem nesciebat, quod virgo illa sit Isis, et Emmanuel sit juvenis Horus; ideo Emmanuel facit Messiam Iudeorum.... pro ambobus verò illis regibus coeli (leone et virginis) duos reges, nimur regi Iuda, et regni Israel substituit. Ita fabulosus illi auctor. Sed resp. et dico hanc memorari vaticinii Isaiae expositionem esse falsitatem.*

Corollarium. Liber Horæ est recens exemplum, quo de novo demonstratur, in quas absurditates et errores intellectus humanus sibi soli relinet, aut spiritu privato dicitur, sed deserto SS. Patrum et Ecclesiæ sensu S. Scriptorium interpretari audeat, prout novatores solent. Aliud simile exemplum in sequentibus duabus questionibus mox adducemus, in quibus etiam genuinum sensum memorari vaticinii Isaiae pluribus explicabimus.

58. Queres II: *Quanam memorati vaticinii de Virgine paritur, Isa. 7, 14, etc., fuerit expositione Joan. Laurentii Isenbieth, et quām iustè ei sit condemnata?* Res: Juxta judicium theologorum Argentinensium, 5 aprilis 1778, de Libro J. L. Isenbieth (2), ejusque expositione vaticinij Isa. loc. cit. de Virgine paritur totum, totum hujus auctoris systema ad has tres propositiones reducitur, 1ª Isaías. cap. 7, v. 14 et 15, dicens: *Ecce Virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius Emmanuel.* Butyrus et mel comedet, ut scilicet reprehore malum et eligere bonum, nihil predixit de Christo et ejus Matre. 2ª Emmanuel Isaia de Christo intelligi nequit, seu in sensu litterali, seu in sensu ty-

(1) Plura contra impium librum *Horus* dictum habet Cl. Sandwechler supra, sect. 4, quest. 5, num. 5, in notis citatus.

(2) Titulus hujus libri germanice vulgati est: *Johann. Lorenz. Isenbieths neuer Versuch über die Weissagung vom Emmanuel.* 1778. Sive latine: *Joan. Laurentii Isenbieth novum Tentamen de Emmanuel.* 1778.

pico. 3°. mattheus in Evangelio suo cap. 1, v. 22 et 25, de conceptione et partu Christi futuro per angelum Maria annuntiato ita loquens: *Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem: Ecce Virgo in utero habebit, et pariet filium; et vocabut nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum: Nobiscum Deus, lexus Isaiae cap. 7, v. 14, ut meram adnotationem historicam adducit, vel tantum ad illum altitud. Porrò has tres propositiones laudati theologi Argentinenses in iudicio suo theologico (1) declararunt esse hereticas, addentes haec verba: « Declaramus pariter in tentamine seu opere auctoris (Joan. Laurentii Isenbicheli) de dicta propheta (Isaiae), plures alias reperi propotiones falsas, temerarias, scandalosas, Ecclesie et Patribus injuriosas, ac heresi faventes. » Nomina autem eorum, qui hunc iudicium theologico subscripterunt, sunt sequentia: Louis, theologus professor, ejusdem Facultatis syndicus et summi cleri ecclesie cathedralis praeendarius; Hirn S. Th., D. Th. m. prof. Seminar. ad S. Petrum canonicos et schol.; Settler, S. Th. professor, ad S. Petrum Seminarii canonicos. Brendel S. theol. et juris can. doc. ex ejusdem prof. non facult. can. synd. Ceterum hunc censuram seu iudicium theologico in comitatu die decimā maii habitat lecta sacra Facultas Argentinensis unanimiter adhucit, cumque approbat; quod et subscriptio sua et majoris sigilli appositione testatus est. Argentino die decimā maii 1778. Bantz, Univers. rector.*

Verum non solum à Facultate theologica Argentiniensi, sed etiam à Sorbona seu Facultate sacri Parisiensi expositi Isenbichellianae citati loci Isaiae de Virgine paritur censurata et rejecta est 1 Augusti 1778, tanquam perniciose, temeraria, scandalosa, erronea, contraria Verbo Dei.

Præterea, memoratus liber et expositi Isenbichelliana severissimè prohibita est ab archiepiscopali vicariatu Moguntino 9 Martii 1778, in quā prohibitione ad finem adduntur haec verba, que ex germanico in latinum translata, referimus: « Cogimur hanc prohibitionem eō magis divulgarē, quia libertas contra religionem christianam loquendi et scribendi nostrā cestate per omnes hominē status tam latè propagata est, ut multi de christianismo nī nisi solū nō nomen christiani retineant, et p̄cipue nō pauci eo audacie procedant, ut S. Scriptura proibitionē simē vim inferant, in hujus expositione à sensu SS. Patrum penitus deflectant, siue in periculosis mos erroris secundum dictum propria rationis sue probabant, cosique cum universalī scandalo Christianorum verē catholicon, et ad maximam animarum ruinam disseminent (2). »

Simili fere modo sonat prohibito dicti libri et ex

(1) Hoc iudicium theologorum Argentinensium typis impressum est Moguntice, ex typogr. Aulic. Academ. priv. apud Joan. Alef. Hered. Hafner. 1778.

(2) Hanc prohibitionem dicti libri ab archiepiscopali vicariatu Moguntino factum recenset Cl. Hermannus

positionis Isenbichellianæ, quā episcopus Spirensis 24 April. 1778 eamdem proscriptis (1).

Sed, quod caput rei est, ipse SS. dominus noster Pius VI cumdeum librum dannavit, et quia in hac damnatione ulcus novatorum, qui sacras Litteras secundum proprium arbitrium suum aut ductum spiritus privati contra sensum SS. Patrum interpretari audent, ad vivum tangit. Ejusdem sapientissimi et doctissimi pontificis verba magna parte hic recensenda censeo. Inter alia ita sit: « Dolemus autem majorē in modum, quōd ex iis ipsis, qui catholicam religionem profitentur, non desint errorum, magistrorum, qui profanis novitatiis indulgentes, dum terminos transilunt, quos Patres nostri posuerunt, à via veritatis deflectunt; et domestici fidei cum sint, seu potius videri velint, aperitis hostibus se adjungere non verorunt, eisdemque ad impietatis propagandam nova veluti subsidia et adulatione suppeditare hi scilicet predicatori sunt, qui veniunt ad vastandum gregem, teclī vestimentis ovium, sive deterioris, quōd sunt ad nocendū aptiores. Hinc commoverem etiam christiana plebis periculū, cuius fidei innocentie laqueos insidias, fraudes omni ex parte comparari animadvertisimus. Nam ad quā jam grec sanctus septa confugit, si intra ovila Ecclesie saepe? Id tunc sep̄ alia, tum maxime principiū quādam ratione hisce præteritis mensibus experti sumus, cū ad aures nostras allatum est, superiori anno tertiūm librum prodidisse germanico idiomate conscripsum, ex quo maxima christiano populo certissimaque perniciēs impenderet. Is autem liber hunc titulum praefert: *Johann Lorenz Isenbichl neuer Versuch über die Weissagung vom Emanuel...* 1778.

Mirum dictu, quantam liber iste, statim signe vulgari cepit, honorum omnium indignationem commoverit, mirantium, ab homine sacri addicto tantam errorum labem in tam exiguum opus coiici potuisse; tum etiam dolentum, non id tantum agi, ut venient particulari, qui legant, per imprudentiam hauriant; sed eō totam infelici tentacō minis summum spectare ac ducere, ut postibla Patrum auctoritate, quos Ecclesie sue Dei doctores dedit, ac pastores, novis, peregrinis, atque à priuato depravatorio spiritu prosceti explicatiothes divina oracula pervertantur. Sanè, cū ad divini verbi puritatem conservandam, et à petulantibus ingenii vindicandam, Tridentini Patres decreverint, ut in rebus ad fidem et morem pertinentib⁹ nō nemo sacram Scripturam contra eum sensum, quem tenit ac tenet sancta Mater Ecclesia, aut eam contra unaniuersum consensum Patrum interpretari audeat, querebantur, non eo decreto coerceri potuisse procax hominis ingenium, sed eō temeritatis et insanie progressum esse, ut saluberrim rega-

Goldhagen. P. 5 sui Diarii Religion. (Religions-Journal) pag. 194-196.

(1) Vide Hermann. Goldhagen. Ibidem, pag. 295, 296.

lam, nec sine divini Spiritus ope constitutam, falaciōs commentis eludere, seu verius in discriben et contemptum adducere niteretur. Maxime verò se prodidi Catholiceorum offensio, cūm prædicari audent, propheticum oraculum de divino Emmanuelis ortu ex Virgine, non ad virginem Deiparum, quem prophete omnes annuntiaverunt, non ad verum Emmanuelē Christum Dominum ullo sensu, sive literali sive typico, pertinere; cūmque S. Matthæus insigne istud vaticinum in illi mirabili pietatis sacramento adimplevit expressis verbis testatur, hoc tamē ipsu non ut oracula adimplementum, sed ut adnotationem meram vel allusionem à S. Evangelista memorat. Quā in re horruerunt pī aures, Scripturam simul et traditionem, qualis perpetuā ex unanīmī Patrum consensu ad nos perveit, per summam impudentiam labefactari.

Quē cū ad nos multorum litteris et querelis deferuntur, succurrit animo, quod iam ofī quebratur Leo M., Epist. synod. ad Flavianum.... in hanc eos insipientiam cadere, qui, cū ad cognoscendā veritatem aliquo impedimentū obseruit, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurvunt. Certum est autem, quod priderat edivaret S. Celestinus, scribas ad cler. et pop. Constantinopolitanum... quia tales sermones notitiae de vano glorie amore nascentur; dum sibi nouillii volunt acuti, perspicaces, et sapientes videtur, quid non proferant, unde apud animos imperitos acuminis gloriam consequantur. »

Demū SS. dominus noster, postquam fusē retrasset, quantā curā et circumspectione liber ille Joannis Laurentii Isenbicheli Roma fuit examinatus, damnationis sententiam fert his verbis: « Nos itaque pro apostolico munere, que licet immixti fungimur... motu proprio, et ex certa scientiā nostrā, deque apostolice potestatis plenitudine, antedictum librum, Joannis Laurentii Isenbicheli novum Tentamen in prophetā de Emmanuel 1778, in duas partes divisum,... tanquam continentem doctrinam et propositiones respectivā falsas, temerarias, scandalosas, perniciose, erroneas, heresi faventes, et hereticas propositiones continet, simpliciter et sine restrictione aut exceptione rajiciat et damnum. Moguntia 25 decembri 1779. Joann. Laurentius Isenbichel m. p. »

39. Ex dictis, et maximē prohibitione dicti libri à Pio VI, summo pontifice, facta, facilē patet, quādū hic liber proscriptus sit. Si quis autem ampliorem ejusdem refutationem desiderat, consultum iudicium theologorum Argentinensium ad initium precedens num. 33 citatum. Inveniet in eo solidam et prolixam confutationem systematis Isenbichellianae de Virgine pariturā, non solum ex unanīmī contraria sententiā Patrum omnium seculorum, sed etiam ex aliis argumentis generalibus, quorum unum duntaxat alterius hinc recensē quod simil seruit ad plene intelligendam Isenbichellianam in vaticinum Isaiae & Virgine pariturā et Emmanuelē doctrinam. Itaque Argentinenses theologi primum suum argumentum sic instruit: « Cum queritur, an versus 14 et 15 cap. 7 Isaiae: Ecce Virgo concepit et pariet filium, et vocabit nomen ejus Emmanuel, etc., intelligendi sint e. B. V. et Iesu Christo, nō sanē melius quam siē dissolvere potest, quād ipsa Ecclesia; ne mini enim licet. » in rebus fidei et morum ad eadi-

(1) In Appendix partis 2 Diarii Religion., appendice speciali 2, seu germanice: Im. II, besondere liter für den II. Band der Beylagen zum Religions-Journal 1779, am. 58. Blatt., etc.

(2) Ibidem, pag. 87, 89.

ificationem doctrinæ christiane pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquere contra eum sensum, quem tenuit et tenet S. Mater Ecclesia, cuius est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctorum... Trid. sess. 4 Ecclesia autem judicavit dictos versus spectare ad Jesum Christum ejusque Virginem matrem; sententia certe Ecclesie aperte habetur in libris liturgicis (1). Specare verò ad ecclasiensem doctrinæ christiane dictum prophetarum sensum qui negat, qui consideravit, de illa prophetia populum fidem toties et obliquè edoceri, tanquam de firma fundamento veritatum, quas credit revelatas de virginio partu Jesu Christi Dei simili et homini.

Simile fere argumentum ex auctoritate Ecclesiae efformatus summus pontificis Bened. XIV. in festis B. V. lib. 2, cap. 2, num. 8, ubi probat in his Evangelista (Lucas) verbis cap. 2, v. 22: *Et postquam impleti sunt dies purgationis ejus... vocen ejus referendum esse ad Beatum Virginem, non ad Jesum, quia Ecclesia catholica, cuius est SS. interpretari Scripturas, non modo in Martyrologio festivitatibus appellat Purificationem B. Marie, sed in Evangelio, quod in missâ legendum prescribit, loco pronominis ejus ponit Marie.*

60. Neque dicunt cum Isenbichli: Ecclesia de hoc textu: *Ecce Virgo concepit, etc.*, nihil formaliter definiuit. Ne, inquam, hoc dicas. Merito enim theologi Argentinenses hanc responditionem Isenbichlianam refutant sequentibus rationibus. 1^a Quamvis Ecclesia explicitè et formaliter id non definiverit; tamen omnes Catholici haec verba: *Ecce Virgo concepit, etc.*, unanimiter de Christo et sanctissimâ ejus matre Virgine semper intellexerunt. Hoc Estinus in hunc locum Scripturæ ait: *Inter Christianos nulla est questione, qui his verbis continetur vaticinium de partu Virginis, seu nativitate Salvatoris in Virgine.* Imo interpres plures non has sitarunt pronuntiare de fide esse, citatum textum Isaie de Christo et B. Virgine intelligendum esse. Sic Cornelius à Lapiðe inquit: *Dico ergo: De fide est, sic vertendum esse: Ecce Virgo concepit, et haec verba intelligenda esse de B. Virgine. Deiparâ, integrâ et intactâ virginitate Christum Dominum concepiente et pariente, ita ut qui hoc neget, sit hereticus; ut fuit Hebreus, contra quem scriptis S. Hieronymus; id patet Matth. 1, 20 et 25, Tirius ait: Porro vaticinari hic Isaiam de conceptione Christi in utero virginali Marie, de fide est, ex Matth. 1, 22, ubi... dicit (Evangelista).*

(1) Vide Missale Romanum feria 4 quatuor temporum Adventus, lectione 2; item missam in festo Annuntiationis B. Marie Virginis; et missam de S. Maria ab Adventu usque ad Nativitatem Domini. Dictam Isaie prophetiam etiam adhibet liturgia arabica in lectione nativitatis apud Waltonum, in Isaï; in aliis quoque officiis divinis, citato vaticinio Isaie ad Christum et sanctissimam ejus matrem Virginem designandam Ecclesia utitur. Legatur in Breviario Romano antiphona ad Magnificat, pro die 25 decemb. Item capitulum ad Vesperas, et lectiones primi nocturni in festo Annuntiationis B. V.

704
impletum fuisse, quod dictum est à Domino per Prophetam: *Ecce Virgo in utero habebit, etc.* Unde fas non est Christianis hinc de re dubitare.

Nec immerito ita docent Catholicæ, si modò antiqua Ecclesiæ traditio spectetur; fatebatur enim quilibet prophetam *Isiae de Virgine* paritutem aquâ facile et constanter de virginitate Christi partu ab Ecclesiâ fuisse intellectam, quam alios Psalmorum textus de Christo, e. g., illa Psalmi 15, 10, verba: *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, ne dabis Sanctum tuum vide corruptionem;* et tamen *Theodozio Mopsuestio* hec verba alter interpretant *Vigilius* papæ in suo Constituto (1) anathema dixit, ita effusat: *In supra scriptis 21 et 22 capitulis (Theodozii Mopsuesti) hoc videtur dici, prophetiam que ex persona Christi loquens ait: Non derelinques animam meam in inferno, ne dabis Sanctum tuum vide corruptionem,* non de ipso Christo predictam fuisse, sed de populo Israelitico generationis; beatum vero Petrum Apostolum ad Christum hunc prophetiam per eventum apariere voluisse, et idem, qui hec ita sapit, doctet, credit aut predicit, anathema sit. Ratio autem, cur *Vigilius* papa hoc anathema vibrat in *Theodorum Mops.*, est, quia Apostoli (2) in sensu litterali intellexerunt de Christo citatum textum, quem Theodorus contendebat Christo tantum aptari posse per eventum; quomodo fere, iuxta Isenbichli, S. Matthæus, cap. 1, v. 22, verborum Isaie meministi. Ergo *Vigilius* idem anathema vibrasset in eum qui illum textum Isaiae Christo tantum per eventum aptari potuisse, docuisset, sicut Isenbichli docuit.

Addunt theologi Argentinenses, et ita argumentantur: Si quis diceret verba haec Christi: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, non spectare corpus Christi eucharisticum...* quid responderet auctor (id est, Isenbichli)? Certè non dicit Ecclesiæ formaliter definitivè, haec verba significare Eucharistiam; talis enim definitio (seu expressus canon id definitius) nullibi legitur; responderet ergo per haec Trid. sess. 45, cap. 1: Ita enim majores nostri omnes, quotquot in verâ Christi Ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc sacramento disseruerunt, apertissimam professi sunt, hoc tam admirabile sacramentum in ultimâ cœnâ Redemptorem nostrum instituisse, cùm post penis vinique benedictionem se suum ipsius corpus præbere, ac suum sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est; quia verâ à SS. Evangelistis commemorata et à D. Paulo postea repetita, cum propriam illam et apertissimam significacionem præ se ferant, secundum quam à Patribus intellecta sunt, indigneissimum sane flagitium

(1) Tom. 2 conciliorum, p. 2, pag. 19. Edit. Colen. 1618.

(2) Sic S. Petrus, Actor, 2, 31, ait: *Predicatis textus est de resurrectione Christi, qui neque diceretur in inferno, neque cero ejus videt corruptionem.* Et S. Paulus Actor, 15, 54 et 55, inquit: *Quid autem suscipit eum à mortuis, amplius non reversurum in corruptionem... alias dicit: Non dabis Sanctum tuum vide corruptionem.*

est, ea quibasdam contentiosis et pravis hominibus ad fictitious et imaginarios tropos, quibus veritas carnis et sanguinis Christi negatur, contra universum Ecclesiæ sensum detorqueri. Haec ipsa autem respondemus auctori (id est, Isenbichli) quoad textum Isaiae, et id non sine fundamento, ut ex dictis patet. Ita laudati theologi, ex quorum argumentatione simul de novo elucescit, quām justū causam damnandi librum Isenbichlii de illo Isaiae vaticinio: *Ecce Virgo concepit, etc.*, disserentem habuerit SS. dominus noster Iesus.

61. Scholion. Erradus lector fortassis scire cupit 1^a qualem Virginem, aut filium Virginis nomine Emmanuelis insignitum in vaticinio Isaiae intellexerit Joan. Laurentius Isenbichli, cùm negaverit Virginem illam esse Matrem Christi, et filium illam esse Iesum Christum? Quo sensu idem auctor dixerit S. Matthæum vaticinium illud Isaiae citasse duxatax per historicam annotationem, vel applicationem aut allusionem; et quomodo hoc probaverit?

Ad priuorū: In vaticinio Isaiae loc. cit. secundum systema Isenbichlii, non est sermo de Virgine quem per stupendum miraculum semper virgo permaneret in conceptu et partu filii, sed de virginis seu puella, quam Propheta Isaiae regi Achaz dixit presentem monstraverat, et que ex matrimonio proxime contrahendo aliquem filium, qui vocandus esset Emmanuel, modo communem concepcionem et parituram erat. Huius enim propheta: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce Virgo concepit et pariet filium, et vocabit nomen ejus Emmanuel,* genitus sensu secundum systema Isenbichlianum fuisse iste: Ex hoc signo, tu (o Achaz, cum ceteris Judeis) disces, te ab hostibus tuis liberandum; scias hanc tibi liberationem obvienturam intra spatum temporis, quod requiratur ad hoc, ut puella modò adiuvio virgo, quam hie presentem vides, mulat et pariat, id est, intra novem menses; et infans post novem menses natu, Emmanuel (id est, Nobiscum Deus) vocandus est, et at certum fiat, Dei auxilio ad hostibus tuis esse liberatum. Itaque systema Isenbichlianum ad huc quinque puncta revocatur. 1ª Isaiae loquitor de puella nuptiâ, conceperat et paritum filium modo communem et naturali. 2^a Hec puella regi quasi dixit monstrabatur praesens a Propheta. 3^a Isaiae verba nullo modo respondebant Christum, nec ejus Matrem. 4^a Consequenter signum, quod promittens Isaiae, non erat verum miraculum. 5^a Hinc S. Matthæus hoc Isaiae vaticinum in Evangelio suo allegans, aliter explicari non potest, nisi quod textum Isaiae citaverit per historicam annotationem vel applicationem aut allusionem, ita sistema Isenbichlii referunt et testantur theologi Argentinenses.

Ad secundum: Quando Isenbichlii ait S. Matthæum in Evangelio suo illud vaticinum Isaiae Propheta: *Ecce Virgo concepit, etc.*, citasse duxatax per historicam annotationem vel applicationem aut allusionem, vult, quod vaticinum illud non tunc primum in conceptu et partu Marie Christum concipientis et

parientis fuerit impletum, sed quod S. Matthæus illius vaticinii solum meminerit, quia inter verba Isaiae regem Achaz alloquenter, et verba Angelii S. Josephum alloquenter quedam intercedit similitudo; dixerat enim Angelus, Matth. 1, 21: *Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Iesum;* dixerat Isaiae ad Achaz: *Virgo concepit et pariet filium, et vocabit nomen ejus Emmanuel.* Hinc concludit Isenbichlii, verba Matthei: *Hoc autem totum factum est,* ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: *Ecce Virgo in utero habebit, etc.*, nil significare aliud, quam adnotacionem quamdam historican ad verba Angelii a Mattheo factam, in ut vox adimpleret nil exprimat aliud, quam applicationem quamdam vel allusionem ad verba Isaiae demonstrantis regi Achaz, adolescentiam mox nuptiarum et parituram filium, qui sit signum liberations proximè futura. Ita sistema Isenbichlii denuo referunt theologi Argentinenses.

Verum haec explicatio vocis, *adimpleretur*, ab Isenbichlii facta, est torta, et contra unanem SS. Patrum, totiusque Ecclesiæ sensum, unicè à dicto auctore excoigitata ad sui systematis defensionem, ac tam parum naturalis et obvia, ut nemini ante ipsum in mentevenit. Certè ipse Isenbichlii non diffidetur, suam illam explicationem esse omnino neoterican, et omnium aliorum (scilicet Catholicorum) sententiae contraria. Ita enim dissertat: *Primus aspectus vel prima consideratio horum verborum: Hoc autem totum factum est, etc.*, clarè videtur indicare Evangelistam credidisse predictionem Isaiae cap. 7, veterem esse prophetiam, quæ usque ad id tempus nondum fuerit impletâ, quæ complementum suum haberetur tantum in B. V. Mariâ, ejusque filio Christo. Si enim jam impleta fuisse, vel de Christo non ageret, incepit fuisse allata; cùm immediata ante allegationem ejus prophetæ de nulla alia re mentione fiat, quām de virginio conceperit Marie, et de angelô Salvatorum mundi ab ipsa nasciturum annuntiantem; et statim post allatum vaticinum narratur ille reipsa natus: in medio autem hujus narrationis affectus prophetæ, que idem dicit quod in Evangelio describitur; utitur Evangelista ad relationem illius prophetæ hæc formulâ: *Hoc totum factum est, ut impleretur, etc.*, ex quo nihil aliud concludi potest, quām quod ejus mens fuerit, virginem Jesu nativitatem his verbis predictam fuisse; quomodo enim aliqui prophetam citare, vel etiam de eo cogitare potuisse? Prophetas (Matthæus) sepius citare solet, ut Evangelio suo magnum auctoritatis gradum conciliet; et hie probabiliter in presenti loco fuit ejus scopus. Paganis et Judeis incredibile et falsum videri debebat, Jesum non ex viri semine, sed contra omnem naturæ usum ex virgine fuisse natum. Matthæus non poterat hanc veritatem verisimiliori et credibiliori reddere Judeis (in quorum favorem hebraicè scripsit suum Evangelium), cùm si illis monstraret, supernaturalem hunc partum ab Isaiae jam olim esse predictum. Ad hoc autem praestandum in toto Evangelio opportuniorem

non habebat occasionem, quam in cap. I (sui Evangelii), in quo generationem Jesu secundum ordinem et circumstantias describit. Sic omnes ex Evangelio et Matthaei concluduntur. Hicenque Isenbichlius. En ultra fatalem suam S. Matthaei cit. loc. explicationem esse omnium aliorum fundatissimam sententiae contraria.

62. Corollarium. Omnibus ergo consideratis, novum Tentamen Isenbichlii in prophetiam Isaiae cap. 7, 14, merito et multipliciter, ut ab ipsa Sede romana fuit damnatum, ntpole sensu omnium PP. ac totius Ecclesie, ac etiam verbis atque scopis S. Matthaei omnino contrarium. Sanctus enim hic Evangelista cap. I sui Evangelii, v. 18, sic ineoat: *Christi intent generatio si erat; narrat deinde quomodo S. Josephus videt B. Virginem in utero habere; quomodo can occulce dimittere volerit; quomodo ab Angelo de mysterio eductus et jesus sit, ut filium Marie vocaret Jesus. His narratis Evangelista, vers. 22, addit:*

Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est a Domino per prophetam, etc.; ubi evidens est, Hoc totum factum est, referendum esse ad omnes mysteria circumstantias a precedente versus 18 usque versus 22 narratas; illudque contigisse, prout ipse Dominus per Prophetam predixerat. Additur id factum esse, ut adimpleretur haec propheta: Ecce Virgo concipiet, etc. Praterea Evangelista explicat nomen Emmanuelis, quod est interpretatum, Nobiscum Deus; ut nemo dubitet, illum, cuius generationem ab Isaia loc. cit. predictam, ibi describit esse ipsum Emmanuelem, et non filium aliquem communem, ex adolescentula quipiam natum, ut Isenbichlius voluit; quis igitur hic simpliciter et nudam citationem, applicationem vel allusionem ad verba Isaiae suscipiet, et non potius inferat, in nativitate Christi ex Mariâ geniti plenum esse vaticinium illud Isaiae? Aut quibusnam ergo verbis (si ista non sufficiunt), utendum fuisset Matthaeus, si voluerit significare, prophetiam ab Isaia factum habuisse complementum in nativitate Christi ex Mariâ nati?

63. Quæres III: Quoniam Judæi cum incredulis, multisq; aliis novatoribus vaticinum Isaiae de Virgine paritur exponere soleant, et quid eorum expositione sentiendum? Res mira! Increduli, qui aliis populis et religione Judæicam tantoper contemnunt, dicti tamen vaticini expositionem ex libris Judeorum exscribere, et contra Christianos in medium proferre non erubescunt, cum Judæis (t) assentes, prophete-

(1) *Munimen Fidei*, sect. 1, cap. 21; *Examen des Prophétas*, § 8, p. 46; *Expr. du Judas*, c. 9, p. 158; *Opinions des Anciens sur les Juifs*, p. 122; *Quæst. sur l'Encyclop. Prophétés*. Ac præter hos du Marsais in Anatol. Religion. Christian. Ubi, postquam asservetur Virgine paritur significari uxorem Isaiae, ita concludit, seu potius blasphemat: «Ex his patet, quām partim hic locus Scriptura respiciat nativitatem Jesu Christi. Non unus duxat crītēus, immo ipse abbe Houteville maluerunt hoc vaticinum Isaiae silentio præterire, quām ejus mentionem facere, quia adverbiant credulitatem hominum illi nimis impudenter ludificari. Et profecto mirandum est quid Matthæus ausus sit, tam ridiculam huius vaticiniū

tiam illam Isaiae nullatenus respicere ad Jesum Christum, neque vocem hebream נָתַלְתָּךְ Alma, cit. loc. in textu hebreo positam (cui interpres latini in nostrā Vulgātā latīnā vocem Virgo substituit) semper significare virginem, sed adolescentulam, sive virgo sit, sive non sit virgo: ac proin dici posse, quod cit. loc. his verbis: *Ecce Alma concipiet et pariet filium*, designatur uxor Isaiae, que adhuc juvenis tunc erat, et postea (quemadmodum sequuntur cap. 8, v. 5, narratur) ab Isaia concepit et pariperit filium. Eamdem sententiam adaptorū Joannes Crelilius (1), et Wolzogenius (2) Sociniani, cum multis aliis novatoribus, ipsisque Grotio (3): quibus etiam ante palindriam sum accessit Isenbichlius, sed cum quodam discrimine (4).

applicationem (ad partum Christi), facere, et quod homines alias valde perspicere, tamen hæc in re ad eo debili sint iudicū, ut dicti Evangeliste exemplum (seu doctrinam) sequantur. Ita du Marsais, prout testatur et refert Cl. Nonnote in Lexico Phil. Rel. tom. 5, art. *Prophéties*, p. 4, pag. 573.

(1) Crelilius, tom. Operum exegeticorum p. 47, scriptis: *Quare nihil est dubitandum in verbis illis* (Isa. cap. 7, v. 14)... *sermonem eius de puro, qui tempore Isaiae Prophet et Achaz regis Judee conceptus natura fuerit.* Et pag. 18, dicit cum virginem fuisse uxorem Isaiae, quia hincenque virgo fuerit, sed mox conceperit et pariter esset filium.

(2) Wolzogenius, Commentario in Matthæum, pag. 51, alt: *Hoc autem totum (liberationem nempē regni Achaz), quod futurum praedicit Propheta, isti includit tempori, quo puer, qui tum temporis adhuc virgo erat, nubetur, conciperet, pareret, et filium educaret.* Et pag. seq. atq; candom fuisse prophetissam iste uxorem.

(3) Grotius, qui antiquam Crelilio amicis junctus fuerat, scripsit in egegeno suo libello de vocatione Religiosis Christianis. Edic. Elzev. pag. 558, 559 et 560, *Virginem Christi partum Isa. 7, 14, fuisse predictum*, et à S. Matthæo cap. 1, ac à S. Lucæ pariter c. 1 explicatum; alter (prout theologi Argentinienses in suo de case Isenbichliano iudicio theologico, quod supra jam sepius laudavimus, referunt) sensu post initiam cum Crelilio Socinianum amicatum; nam in prima, quo Parisius data est, 10 maii 1630, sumit promittit Grotius studium Crelilius alisque Socinianis, quos valde commendat; in secunda, quo data est 20 junii 1632, profutat, ut magno cum fructu scripti Crelili legisse; quantum autem exinde proficeret, patet ex annotationibus in Matthæum, Operum Theologorum tom. 2, vol. I, pag. 15, column. 4, ubi sic scribit: *Describitur autem temporis istius ambitus (quo duo Reges hostiles Rasin, et Phace Judæa discenderent) hoc spatio, quo puer, quem tum virgo adhuc erat, nubetur, conciperet, pareret, et infantem educaret.* Column. sequenti docet, illum fuisse Isaiae uxorem.

(4) Nam Isenbichlius negavit, vaticinum Isa. 7, 14, ullo modo intelligi posse de Christo, sive in sensu literali, sive in sensu typico, prout supra, num. 58, iam observavimus; Crelilius autem, Wolzogenius et Grotius, quanvis illud vaticinum in sensu literali d' e uxore Isaiae et hujus filio explicit, tamen fatentur, id ipsum in sensu sublimiore typico seu mystico spectare ad Christum, ejusque Matrem. Sic Crelilius, postquam, pag. 17, docuisset, apud Isaiam agi de puer, qui tempore Prophetæ conceptus, natusque fuerit, addit: «Haec nihil obstant, quoniam idem locus a Matthæo ad Christum ejusque admirabilem nativitatem recitissimum fuerit relatus; etenim ut in aliis multis locis de Messia presertim loquenter, duplex est sensus, literalis nimirum seu historicus, et mysticus: ita etiam de hoc loco statendum

64. Verum, in illo vaticinio: *Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel, vox Virgo (hebreo Alma) non significari uxorem Isaiae, vel adolescentulam proximè conceputaram et paritaram cum amissione sua virginitatis; neque nomine Emmanuel, designari filium Isaiae ex uxore sua genitum, de quo seq. cap. 8, 1, 5, juxta adversarios sermo est, ostenditur sequentibus argumentis. Filius, de quo Isa. 7, 14, sermo est, vocatur Emmanuel; sed filius prophetissæ, Isa. 8, 3, non est vocatus Emmanuel, i.e., Nobiscum Deus, sed: *Velociter spolia detrahere, festina prædari*, ut patet ex Isa. cap. 8, 1: ergo hic filius prophetissæ non est filius de quo, ut adversari volunt, sermo est Isa. 8, 3.*

Neque dicas cum Judeixis, hunc filium Isaiae habuisse tria nomina, respiciencia tres reges, de quibus hoc loco sermo est; atq; imprimit illi impositione esse nomen Emmanuel (*nobiscum Deus*), ad assecurandum regem Achaz a uxore divina non defutato: *dein Maher Schalal (velociter spolia detrahe) ad indicandum, quod rex Israel Phace sit despoliandus: et, Casch Bas (cio prædare) ad presingulandum, quod Assyrii sine degradatu Rasin, regem Syrie. Ne, inquit, hoc dicas; nam sine omni sufficiente ratione dicitur, quod illi filius Isaiae haberet tria nomina; cum Maher Schalal et Casch Bas, (Isa. 6, 1), respæt isti nomen, significans velocem degradationem. Praterea Emmanuel tanquam tria terra Judea, Isa. 8, 8, nobis panitur ob oculos his verbis: *Et erit extensus alarum eius*, i.e., regis Assyriorum implens (copis suis militibus) *latitudinem terræ tuæ, ô Emmanuel*. Sed filius Isaiae aut alterius hominis privati non fuit Dominus terra Judea; ergo filius Isaiae aut alterius hominis privati non fuit Emmanuel, de quo Isa. 7, 14, sermo est. Denique hoc loeo nomine Emmanuelis designari filium Isaiae, aut alterius hominis privati, non solum est contra unanimum SS. Patrum et Ecclesie catholice sensum, sed etiam contra Rab. Davideum Kimchiūm, qui lac in re ab aliis Rabbinis Judeorum dissentit, et Commentario in cit. locum Isaiae contendit, puerum illum Emmanuel probabilis non fuisse filium Isaiae, aut alterius hominis privati, sed filium regis Achaz;*

*est; et tanto quidem magis, quod... verba... ita sint comparata, ut nominis diretur ac sensu valde tecum ad puerum Isaiae tempore natum accommodari queant. Id ipsum astriuit Wolzogenius, pag. 51 et 52, column. 2, sic concludingit: *Ex quibus jam atis intelligitur, locum hunc Isaiae prophete a Matthæo allegatum, primo ac litterari sensu de filio Prophete qui imperante rege Achaz natus est, accipendum esse; ceterum sensu mystico et spirituali sublimius aliquip ac excellentius, nempe miraculoso Christi conceptio atque nativitas, verbis istis significatae ac prefigurata est.* Grotius pariter audiamus. Postquam is de uxore Isaiae literaliter explicasset illa verba: *Ecce Virgo concipiet, etc.*, addit, pag. 15, column. 2: *Hinc autem, Virgo concipiet, quanto excellentiore habet sensum, si referatur ad eam, quia illa conceptus, ut Virgo post conceptum maneret, quod soli Marci eventus, nomen autem Emmanuel sicut et Jesus, habere quidam in aliis sicut potest significacionem restrictere atque limitare; at in Christo illam habet infinitus partibus perfectiorem.**

Verba ejus sunt: *i. Puerla autem hæc (Isa. 7, 14) erat uxor Prophete, vel uxor Achaz; quod probabilis videtur. Si enim fuisset uxor Prophete, appellavis set eam prophetissam, quemadmodum ait: Et accessi ad prophetissam, Isa. 5, 5. ii. Ceterum in hoc tamen notissimum hic Rabbinus David Kimchius certissime errat, dicit ait, virginem illam de qua Isa. 7, 14, sermo est, probabilis fuisse uxorem regis Achaz. Nam, etsi ponatur, Isiam vaticinum illud de virginie paritur edidisse primo statim anno regni Achaz, tamen filius ejus Ezechias tunc iam erat puer novem annorum (1), prout ipse etiam R. Solomon, et R. David Kimchi fatentur. Quapropter mater ejus tempore editi illi vaticini, neque amplius erat virgo, neque adolescentula, ut ipsimet Judei denuò fatentur. Certè ipse R. David Kimchi cit. loc. denique fatetur, neque Ezechias filium regis Achaz esse Emmanuel (Isa. 7, 14), prædictum, neque matrem Ezechias esse illam virginem, de qua cit. loc. Isaiae sermo est, esse matrem Ezechias. Verba Kimchi sunt: *Hunc vero filium (Emmanuel dictum) non possumus dicere esse Ezechiam; etenim quando regnavit Achaz, Ezechias filius erat novem annorum, et hoc propheta dicta fuit Achaz in diebus regni ipsius. Adolescentula pariter ne ea quidem est mater Ezechie, quia non erat puerla, quando dicta fuit propheta haec.* Quare non video, quale effigium huic aliisque Rabbinis (siquidem vaticinum illud: *Ecce Virgo concipiet et pariet filium*, etc., de virginio Christi partu intelligere nolint) supererit, nisi dicere malint, Emmanuel non quidem esse Ezechiam, sed alium filium regis Achaz, vel filium alterius hominis privati, ex virginie, quam Propheta tunc presentem regi Achaz veluti digitu demonstrabat, queque proximè erat nupera, et conceputa, et paritura, nasciturum.*

65. Sed neque hoc dici potest. 4° Quia præter Ezechiam, qui regi Achaz in regno Judee successit, Achaz nullum alium filium habuit, qui dici poterit Dominator terra Judee, quo tamen nomine Emmanuel illa, Isa. 7, 10, insignitur. Ob eandem rationem Emmanuel illa neque erat filius alterius hominis privati, ut precedente numero 64 jam ostendimus. 2° Idem Emmanuel à Virgine concipiens et gignendus, Isa. 7, 14, dicitur: sed nullus alius à Virgine conceptus, et genitus est, nisi Jesus, Messias Christianorum; de quo S. Matthæus in suo Evangelio, cap. I, v. 18, 24, testatur quid Maria Virgo cum sine commercio de spiritu Spiritu S. conceperit et pepererit. At Judei, eorumque hæc in re sequaces dicunt, ut, et supra, num. 65, jam indicavimus.

66. Opponunt I. Vox hebreia נָתַלְתָּךְ Alma (Isa. 7, 14) in textu hebreo positæ non semper significat virginem, sed duxat adolescentulam, sive virgo sit,

(1) Nam quando Ezechias patri Achaz in regno successit, natus erat 25 annos, Achaz vero regnavit 16 annis, iuxta illud 4 Reg. 16, 2: *Vixit annis regnavit in Jerusalem*. Porro, 4 Reg. 18, 2, dicitur: *Vixit quinque annorum erat (Ezechias), cum regnare copisset*; ergo Ezechias anno primo regni Achaz patris sui iam erat puer novem annorum.

sive non sit virgo; ergo ex hoc vaticinio non potest efficaciter probari, quod Christus de Virgine, illas hujus virginitate, conceptus et natus sit. Resp. 1^a: Etiam vox hebreæ *alma* non semper significat virginem, tamen in hoc Isaie loco virginem significat, quemadmodum S. Matthæus, cap. 1, v. 18, 24, clare docet. Unde haec objectio à nullo christiano fieri potest. Sed quia Judei Evangelium S. Matthæi (sicut et ceteros libros novi Testamenti) negant, esse divinos et irrefragabilis auctoritatis, ultiros tam contra Iudeos, quam multos novatores christianos. 2° Ostendo, quod vox *alma* semper, et per consequens etiam in citato vaticinio Isaiae virginem significat. Nam 1° hebreorum vocabulum *alma*, significat adolescentulum absconditum, à radice אַלְמָאָה *alma*, abscondit; que ipsa etymologia communis, vocabulum *alma*, significare illibatum castissimum puerum; ideo enim virgo appellatur *alma*, *abscondita*, quoniam sub custodia servatur à virorum aspectibus segregata: quod constat ex l. 2 Machab. 5, 19, ubi dicitur, quod præter mulieres per plateas confluentes, etiam virgines quarum conclusa erant, procurerent ad *Oniam*; item ex 1. 2 Reg. 15, 2, ubi de Amnone legitur: *Ita ut propter amorem ejus* (i.e. Thamaris, sororis sue) *agrotaret, quia, cum esset virgo, difficile est videbatur, ut quidipius in honeste cum ea ageret*. Itaque non potuisse apud Hebreos viri accedere ad virgines ut arctam harum custodiunt, et ideo Amnon usus est consilio Jonadab, ut cum Thamar conversandi occasione nancisceretur. Cum ergo virgo apud Hebreos tam arcet detineretur oculorum, ut difficulter ad ipsam viris patret accessus; meritò dicebat, *abscondita*. 2° In aliis S. Scriptura locis, *alma* designat virginem incorruptam, ut liquet ex Genes. 24, 16, et Exodi 2, 8, ubi Rebecca, et Maria, soror Moysis, appellant *alma*, seu incognite viris, nec junctæ maritis. Rebecca enim loc. cit. expressè dicitur *incognita viro*; neque illa est ratio suspicandi, quod Maria, soror Moysis, que Exod. loc. cit. *puerilla* (1) dicitur, ergo corrumpit, aut cum nupta. Ergo per hanc vocem *Alma* pariter in vaticinio Isaiae designatur Virgo. 3° Demonstrat Buxtorius in Lexico, et constat ex R. 17, 56, et ex I Reg. 30, 22, מִלְחָמָה significare puerum coilebem, et domi in parentum curâ latitatem. Idem ergo de feminino *Alma* dicendum est. 4° Trium tantum vocabula reperiuntur in lingua Hebreorum, quibus demonstrari possit feminina adolescentulum, videbile בְּתַתְּלָה, alma, בְּתַתְּלָה Betula, et בְּתַתְּלָה Naara; at postremo duo non significant propriæ virginitatem; nam Naara est nomen etatis, et tribuit etiam juvenalem conjugate; *Betula* autem est nomen feminæ innuptæ, sive ea sit adolescentula virgo, sive aut etatis jam prædicta, aut juvenis vidua, ut constat ex Joel. 1, 8, ubi legimus: *Plange quasi virgo accincta sacer super virum pubertatis suu*, i.e., sicut virgo, que recens nupta fuit, amarissime solet plangere, cùm perdit virum suum; cui in adolescentiâ et virginitate sua nuperat. Igitur

(1) Maria, soror Moysis, tunc erat puerilla, 10 aut 12 annos etatis habens, ut illustriss. Calmet in suo Dictionario Biblico. art. *Maria*, ait.

vocabulum solum, *alma*, est illud proprium, quo denotatur adolescentula et virgo incognita. 5° In illo vaticinio Isa. 7, 14, ad vocabulum, *alma*, additur littera emphatica ו he, demonstrans singularē ac spectabilem aliquam virginem. Ineptè autem singularis et inclita idē diceretur femina, quia aut forniciaria, aut adultera, aut à marito cognita est. 6° Vocem, *alma*, cit. loc. designare virginem etiam ex eo probatur, quia eadem vox in lingua punica, quo lingue hebreæ similis est, teste S. Hieronymo incorruptam significat. Verba S. Patris (1) sunt: *Lingua quoque paucæ, que de hebreorum fontibus manuare dictur, proprie virgo, alma, dicitur. Virginem quoque cit. loc. reddit versio græca 70 Interpretum, versio chaldaica, syriaca et arabica. 7° Denique Isaia loquitur de signo et prodigio, quod datus erat Dominus domui David maximè admirandum in profundum inferi, sita in cœlum supra*, Isa. 7, 11. At quodcunq; femina ex viro, nullum signum, nullum prodigium est. Non ergo de adolescentiâ, quæ ex viro conceputa et affectu eret, locutus est Propheta. Idem argumentum S. Hieronymus loc. cit. contra Judeos urget, dicens: «Quando autem (Isa. 7, 14) dicitur: *Dabit Dominus ipse vebis signum*; novum debet esse atque mirabile. «Sed autem juvencula vel puella, ut Judei volunt, et non virgo parata, quale signum poterit appetari; et cum hoc nomen attatis sit, non integratis?»

67. Instant 1°: Aquila, Symmachus et Theodotion in cit. vaticinio Isaiae vocem *alma*, non verterunt *irgo*, sed, adolescentula, vel, mulier abscondita; ergo.—Resp.: Dictam Symmachii, Aquila et Theodotionis versionem non curamus, ut studio partium et affectu in Judeos alvepti, in suis S. Scripturae versionibus, quas posse adventum Christi edidere, hoc oraculum Isaiae, et plura alia Scriptura loca, que christiani religione favebant, non sat fideliter verterunt (2). Symmachus quippe fuit è sectâ Elionitarum, qui Deiparæ integratim denegarunt; Aquila vero et Theodotion, primū gentiles, tunc Christiani, demum apostata et Judæo-gentiles, non facti sunt. Huius honoriū feci opponimus, qui Judæi suspecti esse non possunt. 70 Interpretes et paraphrastas chaldeos, Onkelos sollicet et Ioseph, preter versionem Syriacam et Arabicam, qui, perinde, ac Latinâ Vulgata, vertunt: *Eccce Virgo concipiet*. Ceterum, admissa etiam symmachii, aquile et Theodotionis versione pro, *alma*, ἀνεργόν, οὐδέτι, vel, *absconditam*, redditum, nego, virginem non dici propriissimè *absconditam*, cùm virorum subtrahatur consortio, ut precedente num. 66 ostendimus.

68. Instant 2°: Eodem vocabulo, *alma*, designatur scutum, Prov. 50, 19, ubi Vulgata habet: *Viam viri in adolescentiâ*; extat in hebreico, *ad alman*, et versu cœderet.

(1) Comment. in Isa. 7, 14.

(2) Sic de Aquila Pontico S. Epiphanius, (L. de Mens. et Pond. cap. 45) ait: «Ad interpretandum esse contulit, non sincerâ animi inductione, sed ut quadam Scriptura loca depravaret..... atque expressa sacris Litteris de Christo testimonia alter cœderet.»

proximo additur: *Talis est et via mulieris adulterio*. Ergo *alma* non semper significat virginem. Præterea, Cant. 6, 7, una cum uxoriis et concubinis communerant *alma*, id est, adolescentula ad regis nutrum statum virginitatis amittere parata; ergo *alma* non semper significat virginem prorsus illibatum et incorruptum. — Resp.: Ad illum textum Prov. 50, 19, sunt varie variiorum responsiones. Omisis alii, sollemodo unum alterante recesso. Cornelius à Lap. (1) censet, texture hebreorum hic esse corruptum, et legendum esse cum Vulgata latina et Septuaginta. בְּתַתְּלָה, *baalma*, et non, בְּתַתְּלָה, *baalma*; i.e., viam viri in adolescentiâ, ita ut sensu sit: Difficillimum est cognoscere, quid fecerit, quidem faciet adolescentes, qui fervore sanguinis et spirituum in alia et alia studia, cogitationes, operis, &c. loca statim abripiunt. *Talis est*, i.e., similiter latet, *via adulteria*, i.e., actiones vel astus turpes adulteria. Sanchez vero addidit legendum esse viam viri in adolescentiâ; sed ait sensu esse: Ignoro viam viri *baalma*, id est, ad virginem absconditum, que fugit oculis virorum et domi se abedit; q.d.: Facilius invenies in aere vim aquile, et in mari viam navis, quam vestigia virorum ad januam virginis illius, quia nunquam viris se videantur offert, illo eos aversatur et fugit, id esthæ est alia, i.e., *abscondita*. Notantur ergo in Proverbis hoc loco juxta Sanchez aliasque eandem interpretationem amplectentes, machinationes et insidie scortatoris, ut ingrediatur ad virginem intra paternas aedes absconditam. Igmar semper *alma* significat adolescentulum virginem; atque id multo expressius in Cantio. 6, 7. Ibi enim *alma* disertè separantur à reginis et concubinis, id est significatur hoc nomine chorus puerularum, que innupta erant, et virgines honoraria seu destinatae ad hoc, ut reginas et concubinas honoris causa comitarentur, earumque facerent gynæcum; aut quasi in gynæco servabantur, ut morientis reginis, vel concubinas in carum locum succederent, ferrentque uxores vel primarie (se regine), vel secundarie (se concubine) (2); prout Cornelius à Lap. in hunc locum Canticorum observat. Itaque etiam in hoc loco Cant. vox *alma* denotat virgines. Verba sacri textus sunt: *Sexaginta sunt reginae et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus*.

69. Instant 3°: Etiam in vaticinio Isa. 7, 14, *alma* significat virginem; que nimis, antiquè Emmanuel conciperet et parceret, fuit virgo; tamen probari nequit, quid in conceptione hæc, et partu manserit virgo; ergo.—R.: Neg. ant. Nam probationem iam attulimus supra (3), nimis lane: Isaías, cit. loc., loquitur de signo et prodigio prorsus stupendo, quod datus erat Dominus domui David. At quodcunq; femina ex viro, sicut virginatum suum parta, nullum signum, nullum prodigium est. Accedit,

(1) Vide Cornelius à Lap. Commentar. in L. Proverb. 50, 19.

(2) Vide P. IV S. Scriptur. contra incredulos propon. de L. Job. quest. VII, num. 127. Item P. V. de Cantico cantic. quest. III, num. 51, dices.

(3) Num. 66, septimo.

S. S. IV.

quid tota Ecclesia Christi vera semper cum S. Mattheo, vaticinium illud Isaiae intellexerit de virginis prorsus singulari et excellenti, qua, etiam in ipsa conceptione et partu Emmanuelis, virgo permanuit. Unde non mirum, quid in texto hebreo cum littera emphatica ו he, demonstratur virgo prorsus singularis, ut jam supra (1) observavimus.

70. Oppon. 2°: *Filius virginis*, de quo in citato vaticinio sermo est, vocandus erat Emmanuel, sed filius Mariae vocatus est Jesus, non Emmanuel; ergo.—Resp. 1°: *Filius Isaiae*, aut regis Achaz, nimirum Ezechias vel alius illius regis filius pariter non sunt vocati Emmanuel; ergo Judei, qui hanc objectionem faciunt, et tamen filium Isaiae vel regis Achaz in illo Isaiae vaticinio designari contendunt, debent camdem solvere. Si dicant, nomina filii Isaiae, vel regis Achaz ferme idem significare quot Emmanuel, reponimus, nomen Jesus aut *Saluator* multò magis concordare cum nomine Emmanuel, *Nobiscum Deus*, quā nomen Ezechias, aut nomen filii Isaiae. Si replicent et dicant, hoc loco non tam de nomine, quā de ipso sermone esse, et vocem Emmanuel non tam nomen aliquis hominis, sed potius symbolum esse praesentis et protectionis Dei in medio populi sui habitantis; idem, imo plus nos Christiani dicere possumus, quia nostra Emmanuel seu Messias non est duntaxat symbolum divinitatis, sed Deus ipse. Si enim purus homo esset, ei non convenienter tituli, quos illi tribuit Isaías, c. 9, v. 6, dicens, quid vocandus sit *Deus fortis et Pater futuri seculi*. 2° Conc. maj., dist. min.: *Filius Mariae* non est vocatus Emmanuel tanquam nomine proprio, non soleat vulgo appellari. Sic, e.g., de Messia seu Christo propheta Zacharias, cap. 6, ait: *Ecce vir, oriens nomen ejus, non quid Messias nomine, Oriens, vulgo sit appellandus, sed quid reip̄sa talis sit futurus, nempe oritur ex steme patriarcharum, tanquam nova surculus, qui defossus in terrâ germinavit, et in magnâ arbore crevit, cuius rami sunt filii Ecclesie*. Similiter iugur de Messia Isaías, c. 7, dicit, quid sit vocandus Emmanuel, *Nobiscum Deus*, non quid hoc nomine vulgo sit appellandus, sed quid reip̄sa sit talis futurus, nempe Deus-Homo; sicut idem propheta, cap. 9, de Messia eodem sensu dicit: *Vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consilarius, Deus fortis, Pater futuri seculi*. Ceterum nomen Emmanuel, *Nobiscum Deus*, reip̄sa idem est, quod nomen Jesus, id est, *Saluator*; idem, inquit, est non quidem sono, sed sensu; salvare enim nos à peccato, morte et inferno nemo potuit, nisi simul esset Deus.

Scholiom. Plures alias objections, quibus Judei ostendere conantur, Emmanuel, de quo Isaías, cit.

(1) Ibidem quinto.

loc. vaticinatur, non esse Iesum Nazarenum, seu Messian Christianorum, crudite affert, ac soliditer solvit Cl. Bergier (1), quas tamen nos, non hoc loco, sed infra dilutemus.

71. Oppon. 5°: Isaías, 7, 14, promittit signum regi Achaz, ut credat se liberandum fore à duobus regibus, qui Jerusalem invaserant, Rasin, rege Syriae, et Phaee, rege Israel. Atque signum debet precedere rem, quae tali signo promittitur. Ergo signum, quo Isaías loc. cit. loquitur, precessit liberationem Jerusalem à duobus illis regibus. Sed Christi concepcion et nativitas hanc liberationem non precessit, sed cadiem septingentis primis annis subsequit; ergo nec Christus est ille Emmanuel, nec Maria est illa virgo, quod in qua cit. vaticinio Isaiae sermo est.—Resp.: Propheta Isaías vaticinum illud, non ad solum regem Achaz, neque ad presentes tantum Iudeos, sed ad omnem Davidis domum, sed ad omnes hujus posteros direxit, dicens: *Audie ergo, dominus David..... Dabit dominus ipse nobis signum: Ecce virgo concipiet.* Precipuus enim scopus prophetæ, (ut infra, num. 74, videbimus), erat, toti domini David oblatio signum fidem facere, quod enim à duobus illis regibus, nec ab illo alio imminentie infortunii eradicanda sit, cum Messias ex stirpe Davidis nasciturus esset. Ad obtinendum autem hunc finem, necessarium non erat annuntiari signum brevi eventurum. Imo, quæ magis distans et remotius hoc erat, cō securior dominus David reddebat, quod dic esset pertinacia. Cū enim impius rex Achaz Deo difidet et signum de libratione à duobus regibus hostilibus futurā, quod Deus ipsi obtulerat, respercut Isa. 7, 12, propheta Isaías huic incredulo regi, totumque domini David in memoriam revocat fundamentum fidei, puta Messiam, in quem tanquam summum liberatorem credebat et sperabant omnes Judei, et quæ si dicit: *Tu quidem, ô impie, promissionem divinam signumque de tua et tui populi liberatione futurā respondeo, pessimè agis. Sed quia tu cum iouis non facis quod debetis, non creditis Deum vos posse liberare à duobus illis hostilibus regibus; hinc Deus faciet aliquid dignum quod, non quod debet, sed quod misericorditer decernat, scilicet dabit multo mirabilius et potentius quid, quam sit hæc libratio vestra; dabit, inquam, vobis non in persona vestrā, qui increduli, idēque indigni estis, sed in nepotibus vestris (2) signum prorsus stupendum. Aliquando enim Messiam Salvatorem ex virgine suscitabit, quod manifestum est argumentum, Deum jam nunc populo suo posse succurrere, eumque salvare, et à duobus illis regibus Syriae et Israel liberare; imo liberabit.*

(1) Traité historique et dogmatique de la vraie Religion, t. 7, chap. 7, art. 5, §§ 5, 6.

(2) Solet Scriptura promittere quedam, quæ non in eo, cui promittuntur, sed in posteris eius implenda sunt. Sic Genes. 15, 15, Deus promittit Ahyrah terram Chanaan, quam tamen non ipse, sed posteri eius post aliquot secula sub Josue occuparunt. Tace plura alia similia exempla, quæ Cornelius à Lap. (canone 54 inter canones prophetas faciem preferentes, Commentario in quatuor prophetas maiores) adducit.

Porro hoc signum virginis paritura Messiam non erat præmium seu precedens ipsam liberationem regni Iudee à duobus illis regibus hostilibus, sed erat signum subsequens et confirmativum promissionis divinae de illa libratione factæ et jam impleta. Dantur enim etiam signa quæ non sunt prævia seu prognostica rei futurae, sed quæ sunt velut posthumæ, et complete jam promissionis vel alterius rei commemorationis, quale, e. g., est illud Exodi 5, 42: *Et hoc habebis signum, quod miseris te: cūm eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum.* Item illud 4 Reg. 19, 29, ubi Isaías regi Ezechie à Seancherib obpresso in periculo famis assignat alimento, eamque dat signum futurae librationis urbis Jerusalem obesse, dicens: *Tibi autem, Ezechie, hoc erit signum: Comede hoc anno, quæ repereris; in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno seminatis et metite. Hoc autem tertio anno, obsidione iam soluta, messis facta est, postquam angelus 185 milia in exercitu Sennacherib occidit; ergo res precedentes res subsequentes (e. g., praecedentes liberationis Jerosolymæ messis tertio illo anno facta) signum esse potest.*

Ceterum Deus per Isaiam Judæis non solum dedit dictæ librationis signum illud subsequens virginis aliquando Messiam paritura, sed etiam duo alia signa prævia seu liberationem illam praedecident, nempe in duobus filiis Isaiae, adiutorie et recens nato, prout paulo infra pluribus explicabimus.

72. Scholion. Quod Messias ex virgine sine patre carnaliter generante nasceturus esset, veterum etiam rabbinorum testimoniis pâlā evincitur, quæ enim ac atius non paucis scriptoribus collecta sint, non opus est illa transcriberi. Accedit quod, teste Michaeli Medina (1) scribat Joannes Zonaras, celebris graecus historicus (2), imperantibus Constantino VII et Irene, quendam in Thracia inter fodinandum in lapideam cistam incedisse, quæ humannum cadaver (sive Iuda, sive alterius defuncti) continebat, cum hæc graeca propheticæ inscriptione: *Xp̄oūtēs μέλεται γενεσίς εἰσιν, καὶ πάτερ εἰς αὐτὸν, καὶ Κωνσταντῖνος, καὶ Εἰρήνη τῶν βασιλέων τῶν, σὺν, θύει.* Id est, Christus generandus ex Virgine; et credo in eum. Tempore autem Constantini et Irene regum rursus mihi videbimus, s. sol. Item factum narrat etiam Natalis Alexander. (5) loquens

(1) L. 2 de rectâ in Deum Fide, cap. 9.

(2) Joannes Zonaras circa annum Christi 1120 vivet. Gravia et honorifica dies oblitus numerata in aula imperatoris Constantinopolit: postea autem monachus ordinis S. Basili factus est; unde alio nomine *Joannes Monachus* vocatur. Præter plura alia scripta etiam annales, seu historiam universalem ab initio mundi usque ad Alexii Comenii oblitum, sive annum Christi 1118. Hoc enim anno dicitur imperator Greco-Orientalis obiit. Porro annales illi continent tribus voluntinibus, in quorum tertio res gestæ à tempore Constantini M. usque ad Alexii Comenii mortem, sive usque ad annum Christi 1118 recensentur. Ceterum de Zonara illud quoque observatione dignum, quod antequam monasticum vitam amplexum est, etiam fecerit supremus secretarius Constantinopolit.

(3) Histor. ecclesiast. tom. 6, in Synopsi historiae eccles. octavi seculi cap. 6, art. 6.

de Constantino VII et Irene his verbis: *Tunc annus Christi septingentesimus octogesimus vertebar. Eodem anno ad longos Thracias muros eista effossa est, in quâ vir procreo magnitudinis sepultus jacet; et haec insculpta legebatur inscriptio: Christus ē virgine nascetur, inque eum ego credo. Constantino et Irene Imperantibus, sol i me russia videbūs.*

73. Oppon. 4°: De illa matre et de illo filio est sermo in vaticinio Isaiae, cap. 7, v. 14, de quo est sermo sequenti cap. 8, v. 5 et 4; sed cap. 8, cit. loc. non est sermo de matre Christi, et ejus filio recens nato; ergo etiam de hisdem sermo est in cap. 7, v. 14. Major ex eo ostenditur, quia sicut in cap. 7, v. 14, 17, dicitur puer nascitorus ex virgine in signum librationis future Iudeorum, sic etiam in cap. 8 cit. loc. dicitur filius nasciturus in item signum; item sicut cap. 7, v. 16, regnum Juda dicitur liberandum, antequam puer sciat reprobare matrem et eligere bonum, ita cap. 8, v. 4, dicitur liberandum à duobus illis hostilibus regibus Rasin et Phaee, antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suum. Minor vero patet legenti cap. 8, v. 5, ubi expressè narratur, quod Isaías accesserit ad prophetissam, i. e., uxorem suam, quæ concepit et peperit filium, cui jussu Dei indutum est nomen: *Velociter spolia detrahare, festina predari.* Max causam et mysterium in hoc nomine latens dicit, dum adiicit: *Quia antequam sciat puer, etc.* Perrò fusior hujus responsionis explicatio et defensio legi potest apud eundem laudatum interpretem loc. cit.

Alii vero cum S. Chrysostomo, Richardo à S. Victore, Sixto Senensi, Vatablo, Tirino, etc., ad objectionem initio num. 73 proposunt respondere et dicunt, prophetissam Isa. 8, 3, esse uxorem Isaiae, et filium ex ea recens natum in signum brevi liberandi regni Juda esse filium Isaiae, ita tam, ut uxor Isaiae fuerit typus seu figura B. Virginis; filius vero ille ex prophetissâ recens natum figura Christi, qui regnum diabolî citò spoliavit. Atque, iuxta hanc secundam respondacionem, syllogismus in memoriam objectione allaustus ita distinguendus est: De illâ matre et de illo filio sermo est Isa. cap. 7, in illis verbis: *Ecce virgo concipiet, etc.*, de qua matre et de quo filio in sequenti cap. 8, v. 5 et 4, sermo est in sensu mystico, conc. maj.; de qua matre et de quo filio ibidem sermo est in sensu literali, neg. maj. et dist. min.; de uxore et filio Isaiae sermo est cap. 8, v. 5 et 4, in sensu literali Scripturæ, conc. min.; in sensu mystico, neg. min. et cons.

Perrò, quemadmodum ex his dubiis diversorum autocurum responsionibus nobis preferenda videatur, ex sequenti questione IV patetib.

74. Queres 4°: *Quomodo interpretes catholici vaticinium Isaiae c. 7, v. 14, de virgine pariturâ concilient, ut conciliente possint cum Isa. cap. 8, v. 5 et 4, et cum pluribus aliis ejusdem Prophetæ effatis.*—Resp.: Quamvis interpretes catholici in eo conveniant, quod verba illa vaticinii Isa. 7, 14: *Ecce virgo concipiet et pariet filium,* etc., in sensu literali de Virgine Christum, illeque sua virginitate, conscientia et pariente intelligenda sint; discrepant tamen in expounding Isa. cap. 8, v. 5 et 4, prout precedente numeri 73 ostendimus. Porrò videtur preferenda sententia illorum, qui dicunt, in illis verbis Isaiae cap. 8, v. 5: *Et accessit ad prophetissam, et concepit, et peperit filium,* in sensu literali intelligi filium Isaiae, ex prophetissâ, h. e., uxore sua recens natum; quamvis in sensu mystico, quem hic præcipue intendit Spiritus sanctus, expounding ista de Christo per has umbras predigato. Nempe Spiritus sanctus accessit ad B. Virginem non uno ex titulis prophetissam; quæ obumbrata à Spiritu sancto concepit et orbi peperit Christum, qui celeberrimus predator et victor fuit totius regni diabolici. Itaque uxor Isaiae Propheta fuit figura B. Virginis, que pariter verè dici potest prophetissâ; et filius illi recens natus Isaiae, cui nomen: *Accelero spolia de-*

trahere, festina prædari, jussu Dei inditum est, typus erat Christi celerrimè spoliantis et debellantis regnum diabolicum.

Hac jam assumptâ sententiâ, facilè ea, quæ Isaías cap. 7, v. 14, de virginē pariturā et ejus filio Emmanuel dicit, conciliamus cum ejusdem prophete cap. 8, v. 5 et 4, et alijs ipsius effatis. In primis autem observandum est, quod propheta Isaías capite 7 et 8 triplicem scopum resperxit, ad quem etiam nos studiose attendere debemus. Primum erat, fidem facere regi Achaz, quod urbs Jerusalem à duobus hostilibus regibus Rasin et Phacee non sit expugnanda; unde in signum et confirmationem luju[m] rei Isaías promittit, quod antequam filius suis *Sear-Jasub*, quem jussu Dei ad prophetandum, ibidem illos hostiles reges contra regnum Iuda non preavultratos, secum adduxit (1), sciat reprobare malum et eligere bonum, et antequam alter filius suis, quem propheticæ seu uxor sua proximè esset paritura, sciat vocare patrem suum et matrem suam, hoc est, antequam biennium elabatur, reges illorum hostiles Israel et Syrie esse ab Assyriis spoliandos. Et revera hoc contigit post istud vaticinum intra spatium biennii vel triennii (2). Secundus erat, regem Achaz reprehendendi, quod Deo diffidens, regem Assyriorum in auxilium vocaverat, eique predicandi, quod hoc auxilium tristem habiturum sit exi tum. Unde Isaías 7, prius Achaz predicti, quod Assyrii graviora mala inducunt sint in regnum Iuda, quām

(1) Isa. 7, 3 et 4 legimus: *Et dixit Dominus ad Isiam: Egredere in occursum Achaz, tu, et qui derelictus Jasub filius tuus, ad extremum aquæ ductus piscine superioris in viâ agri fortis. Et dices ad eum: Vide ut sileas; noli timere, et cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium istorum in trâ furoris Rasin regis Syriae et filii Romethe.*

(2) 4 Reg. 16, 9, legimus: *Ascendit enim rex Assyrianus in Damascum, et vastavit eam; et transiit habitatores eius Cyrenum, Rasin autem interfici. Porro 4 Reg. 15, 29, narratur: In diebus Phacee regis Israel venit Theophilas, rex Assur et capit. Aion et Abel, dominus Manach et Imon, et Cedès, et Asor, et Galad, et Galiæz, et universam terram Nephthalim, et transiit eos in Assyrii. Hac autem clade, quæ memoratur hoc versiculo vigesimo nono, amisit regnum Israel duas tribus cum dimidiâ, quæ erant trans Jordanem, tribum scilicet Ruben, et Gad, et dimidit tribum Manasse; etis Jordanem accepit totum tribum Nephthalim, quæ tota superior Galilee, quæ genitum dicitur, continetur. Vnde Menochius in fine Scripturæ locum. Quod autem hec gemina clades duorum regum, Rasin regis Syriae et Phacee regis Israel, intra spatium biennii vel triennii post illud vaticinum Isa. 7, 14, contigit, in Calmeti Tabula chronologica generalis Historia biblica (ad calcem Dictionarium biblicum, ab eodem auctore compositum, posita) videtur potest ad annum mundi 5264. Aut notâ Cl. Ignati Weitenaer aditâ ad Isa. cap. 7, v. 16. Consule etiam, si vis, hac de re Sanctum, Commentar. in Isa. 8, 4, num. 9. Vé ejusdem Commentar. in 4 Reg. 16, 7, num. 19.*

(3) Verba Isaiae ad regem Achaz, cap. 7, v. 17 et seqq., sunt: *Adducet Dominus super te (ò Achaz) et super populum tuum, et super dominum patris tui, dies qui non reverentur à diebus separationis Ephraim à Iuda cum rege Assyriorum. Et erit in die illâ: Sibilatio Dominus.... apî, que est in terra Assur, etc. Et 2 Paral. 28, 19 et 30, narratur: Humiliaverunt enim Dominus Judan proper Achaz regem Iuda, cō quod.... contempnitu habuerunt Dominum; adhucque contra eum The-*

fuerint omnia illa, quæ hoc regnum à tempore separationis sua à regno Israel expertum est. Tertius et preceipit erat, toti domui David fidem faciendo, quod ipsa negre à duobus illis regibus hostilibus, Rasin et Phacee, neque ab Assyriis, nec alio quoconque imminente infunctorio eradicanda sit; cùm Messias ex stirpe Davidis nasciturus eset. Ad tertium autem hunc scopum assequendum non erat necessarium, domui David predicere signum hujs rei brevi eventurum; sed potius (ut suprà jam observavimus) quod magis distans et remotum hoc signum erat, eō securior fiebat dominus David de diuturna sui duratione; quia Iudei a generatione scilicet et credentib[us], ex stirpe David, adeoque ex domo David nasciturum Messiam. Hinc Isaías vaticinum de virginē paritur Emmanuel seu Messiam non ad regem Achaz, sed ad totam domum David direxit: *Audite ergo, domus David, etc.*

Porrò, postquam hic Propheta in cap. 7, partum Emmanuelis, *Deus nobiscum*, prædicti, eundem Emmanuel cap. 8, v. 10, tanquam pignus auxiliū divini adversus Assyrios et alios Judeæ hostes proponit, dicens: *Inite consilium (ò hostes Judeæ), et dissipabitur; loquimini verbum, et non fieri, quia nobiscum Deus.* Et cap. 9, v. 6 et 7, affert prærogativæ characteristicæ Emmanuelis, quæ super solum *David et super regnum ejus sedebit..... in sempiternum*. Denique cap. 11, Emmanuel seu Messias describit virtutes et exaltationem, ut ipsi Iudei fatentur.

5. Ex omnibus haecen tunc dictis colligere: 1° Filius virginis concipientis et parentis, Isa. 7, v. 14 et 15, est Jesus Christus, verus Emmanuel, cuius mirabilis conceptio et partus domui David datus est in signum, ipsam à duobus illis regibus hostilibus Rasin et Phacee non eradicandam, cùm ex stirpe David aliquando nasciturus eset ex Virginē Messias. 2° Ibidem, versus 16: *Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum, derelinquetur terra, etc.* non est intelligentius de Emmanuel seu Christo ex Virginē nascituru[m] terra; quia Deus per Isaiam prophetam his verbis indicat celerem liberationem Jerosolymæ à duobus illis regibus hostilibus, Rasin et Phacee; sicut illis verbis, cap. 8, v. 4: *Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samarie, etc.* Scilicet antequam biennium vel triennium elaberetur, duo regna illorum hostilium regum, Rasin et Phacee vastanda erant; id quod etiam factum est. 2° Si solus filius Isaiae, Maher Schalal dictus, de quo in cap. 8 sermo est, fuissest datum in signum brevi liberandi Jerosolymæ, isque illi ipse eset, de quo cap. 7, v. 16, sermo est, non appareat ratio, cur Deus Isiam jussit, aliter adiutorium filium suum Sear-Jasub dictum, nam nomine proprii non raro decurrit, ut cùm Idumea vocatur Duma, Isa. 21, 11, aut cùm Jerusalem vocatur Salem, Genes. 14, 18, aut cùm Bethlemitæ vocatur Lemites, 1 Paral. 20, 5. Taceo quedam alia hujusmodi exempla. Ceterum, in textu hebreo, Isa. 7, 5, est *Sear-Jasub, filius tuus*; filius ergo ille dictus est Sear-Jasub. Unde illud *derecitus*, pro quo in textu hebreo ponitur *Sear*, iuxta Sanctum et plures alii os pertinet quoque ad nomen illius filii Isaiae, et totum nomen est *Sear-Jasub*, quod valet idem ac, *derecitus reddit*, seu, *reliquia convertentur*; quasi in nomine hujs filii sui, quod instinctu divino proli sue indissidens censendus est, predictus Isaiae fore, ut regnum Iuda a vexatione hostilium regum sit liberandum; ut mox explicabimus. Porro nomine proprium hujs filii Isaiae esse *Sear-Jasub* ex duabus dictionibus compositum, tenet Paginus et Vatablus, Osorius, Forerius, Sanctius, Cornelius à Lap, et Tirinus, quos, si malis, consolere poteris.

(1) Loc. cit. § 5.

Hac questione insisto, negat, puerum illum cit. v. 14, esse Emmanuel. Verum etiam negat eundem esse filium Isaiae (cit. cap. 8, v. 5) recentem natum, atque esse potius alterum Isaiae filium adulterorum, *Sear-Jasub dictum*, quem ad vaticinandum secum jussu Dei tunc adducet. Atque hanc sententiam etiam nos amplectimur, et cum laudato auctor dicimus: 5° Puer, de quo sermo est Isa. 7, 16, non est filius Isaiae ex propheticâ recente natus, de quo Isa. 8, 5 et 4, sermo fit; sed est filius adulteri Isaiae, *Sear-Jasub dictus*, quem Isaías jussu Dei tunc secum adduxit, uti sequentibus rationibus ostenditur. 1° Si tam in verso 16 capituli septimi, quām in verso 5 et 4 capitulis octavi eiusdem filii Isaiae, nomen ex propheticâ recente natus est **שָׁרֵךְ Maher Schalal** nominatus, dicatur intelligi debet, oritur contradic[t]io. Nam in cap. 7, v. 16, sacer textus habet: *Antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum*; in cap. 8 autem v. 4, dicitur: *Antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam*; sed haec duæ epochæ non sunt una eademque. Infans enim in tertio attiœ sunt anno potest loqui et vocare patrem suum et matrem suam; at primi in septimo anno ordinariæ gaudet usu rationis, ac discernit inter bonum et malum. Ig[ue]r in cap. 7, v. 16, non est sermo de codem pueru, de quo cap. 8, v. 4, sermo est. Si autem dicatur (prout nos cum Cl. Bergier dicimus), quod Isa. 7, 16, de filio Isaiae, *Sear-Jasub dicto*, qui tunc 4 circiter annorum puer fuisse ponitur, sermo sit; in altero vero textu (nempe Isa. 8, 5 et 4) de filio Isaiae, Maher Schalal appellato, et proxima nascitur, omnia facile conciliantur, et eadem epocha liberanda à duobus hostilibus regibus Hierosolymæ prodit. Nimirum, antequam adulterum filium Isaiae perveniret ad actatum, quā usu rationis uti, et inter bonum et malum discernere posset, et antequam alterius prophete filius loqui, et patrem matremque suam vocare posset, h. e., antequam biennium vel triennium elaberetur, duo regna illorum hostilium regum, Rasin et Phacee vastanda erant; id quod etiam factum est. 2° Si solus filius Isaiae, Maher Schalal dictus, de quo in cap. 8 sermo est, fuissest datum in signum brevi liberandi Jerosolymæ, isque illi ipse eset, de quo cap. 7, v. 16, sermo est, non apparel ratio, cur Deus Isiam jussit, aliter adiutorium filium suum Sear-Jasub dictum, nam nomine proprii non raro decurrit, ut cùm Idumea vocatur Duma, Isa. 21, 11, aut cùm Jerusalem vocatur Salem, Genes. 14, 18, aut cùm Bethlemitæ vocatur Lemites, 1 Paral. 20, 5. Taceo quedam alia hujusmodi exempla. Ceterum, in textu hebreo, Isa. 7, 5, est *Sear-Jasub, filius tuus*; filius ergo ille dictus est Sear-Jasub. Unde illud *derecitus*, pro quo in textu hebreo ponitur *Sear*, iuxta Sanctum et plures alii os pertinet quoque ad nomen illius filii Isaiae, et totum nomen est *Sear-Jasub*, quod valet idem ac, *derecitus reddit*, seu, *reliquia convertentur*; quasi in nomine hujs filii sui, quod instinctu divino proli sue indissidens censendus est, predictus Isaiae fore, ut regnum Iuda a vexatione hostilium regum sit liberandum; ut mox explicabimus. Porro nomine proprium hujs filii Isaiae esse *Sear-Jasub* ex duabus dictionibus compositum, tenet Paginus et Vatablus, Osorius, Forerius, Sanctius, Cornelius à Lap, et Tirinus, quos, si malis,

jussu Dei ad regem Achaz secum adduxit vaticinatus, et alter postea recente conceputus ex propheticâ, Maher Schalal dictus, quorum umerue suo nomine fuit in signum et portentum Israel, ac prefiguravit liberationem regni Iuda, et ciadem regni Israëlis et Syriæ. Nam nomen hebreum **שָׁרֵךְ Sear-Jasub** (1) ex duabus dictionibus composite significat, *relicuum reddi*, vel, *reliquia convertentur*. Ex quo rex Achaz, et populus regni Iuda facili colligere poterat, illos Iudeos, quos præsentium temporum iniquitas patriæ excludere, aut in captivitate hostium incide coegerit, postmodum redituros, vel populum regni Iuda, qui malè ad hostibus vexatus fuerat, quinque à Deo videbatur esse derelictus, ad priorem statum et gloriam quadam modo reditum. Nomen vero alterius filii recente concepti, *Maher Schalal*, i. e., *Velociter spolia detrahe*, indicabat, regna hostilia Syriæ et Israëlis ciò proli spolianda, ut adeo duo Isaiae filii suo nomine fuerint revera enigma, prodigia, et oracula spirantia, seu figuræ dictorum eventuum brevi futurorum. Benè enim hic notandum est, quod Deus non tantum per verba, res et symbola, sed etiam per nomina soleat prophete. Sic Oscar prophete, cap. 1, v. 6, 9, precepit, proles suas nuncupare, *Absque misericordia..... Non populus meus*. Similiter igitur Isaías Dei jussu illis duobus filiis suis nomina *Sear-Jasub*, et *Maher Schalal*, ut dictis eventus prefigurarent, indidit. Audiamus jam contra expositionem nostram Isaiae hucusque positiona argumenta contraria.

76. Argumentum I. Hac expositio asserit, quod ille puer, Isa. 8, v. 3 et 4, fuerit filius Isaiae ex uxore suâ recente natus; sed hoc dici nequit; prob. min. De eodem puer (cit. loc. v. 4) 70 Interpretes dicunt, quod spoliabat Samariam. Nam ubi Vulgata latina habet: *Antequam sciat puer vocare patrem et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, et spolia Samarie, etc.* Spoliaginta vertunt: *Accipiet (nempe hic puer) fortitudinem Damasci et spolia Samarie*. Atque hoc non convenit filio Isaiae, sed sofi Christo. Ita Cornelius à Lap. contra expositionem, quam nos amplectimur. — Res. Dist. maj. Hac nostra expositio asserit, quod ille puer fuerit filius Isaiae, etc., ipso tamen nomine

(1) Nostra Vulgata latina, et 70 Interpretes hunc Isaiae filium decurato nomine appellant *Jasub*; nam nomine proprio non raro decurrit, ut cùm Idumea vocatur Duma, Isa. 21, 11, aut cùm Jerusalem vocatur Salem, Genes. 14, 18, aut cùm Bethlemitæ vocatur Lemites, 1 Paral. 20, 5. Taceo quedam alia hujusmodi exempla. Ceterum, in textu hebreo, Isa. 7, 5, est *Sear-Jasub, filius tuus*; filius ergo ille dictus est Sear-Jasub. Unde illud *derecitus*, pro quo in textu hebreo ponitur *Sear*, iuxta Sanctum et plures alii os pertinet quoque ad nomen illius filii Isaiae, et totum nomen est *Sear-Jasub*, quod valet idem ac, *derecitus reddit*, seu, *reliquia convertentur*; quasi in nomine hujs filii sui, quod instinctu divino proli sue indissidens censendus est, predictus Isaiae fore, ut regnum Iuda a vexatione hostilium regum sit liberandum; ut mox explicabimus. Porro nomine proprium hujs filii Isaiae esse *Sear-Jasub* ex duabus dictionibus compositum, tenet Paginus et Vatablus, Osorius, Forerius, Sanctius, Cornelius à Lap, et Tirinus, quos, si malis,